

УДК 338.1

К. В. Завгородній,
к. е. н., ДП "Виробниче об'єднання "Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7953-3971>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.12.43

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

K. Zavgorodniy,
PhD in Economics,
State Enterprise "Production Association Southern Machine-Building Plant named after A.M. Makarov", Ukraine

DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Метою статті є процес дослідження розвитку національної економіки в умовах глобалізації. Національна економіка стає все більше залежною від світових подій та взаємозв'язків. У глобалізованому світі, де країни взаємодіють між собою на різних рівнях, важливо розглядати національну економіку в контексті глобальних вимірів. Це відкриває нові можливості та ставить перед нами виклики, які потребують аналізу та розуміння. Врахування глобальної оцінки у дослідженнях національної економіки дозволяє отримати комплексну картину розвитку, використовувати міжнародний досвід та кращі практики, а також забезпечує взаємодію та співпрацю з іншими країнами для досягнення спільних цілей сталого розвитку.

Визначено, що глобалізація проявляється у різних напрямках, які впливають на різні сфери життя, у відповідності до чого доцільно розрізняти економічну, соціокультурну, технологічну, політичну, екологічну глобалізацію. Ці напрями прояву глобалізації взаємодіють між собою та впливають на економіку, суспільство, культуру, політику та навколишнє середовище. Використання глобальної оцінки у дослідженнях національної економіки дозволяє розуміти ці взаємозв'язки, прогнозувати можливі наслідки та розробляти стратегії для досягнення сталого розвитку в умовах глобальної нестабільності.

Виокремлено позитивні та негативні наслідки впливу глобалізації на національну економіку. Позитивним є поштовх до розвитку та удосконалення. Проте, не кожна країна отримує переваги від співучасті у глобалізаційних процесах, адже глобалізація часто ставить слабкі економіки країн у залежність від розвинених країн, які в свою чергу, привласнюють додаткову вартість, що виробляється за рахунок ресурсів економічно слабших країн. Крім того, представники економічної еліти слаборозвинених країн не хочуть здійснювати внутрішні інвестиції, а спрямовують свою діяльність на зовнішні ринки. Враховуючи значний потенціал України у галузі наукових досліджень, розробки нових технологій та інновацій, розвиток інноваційного сектору може сприяти сталому розвитку та конкурентоспроможності країни. Нажаль, Україна зіткнулася з проблемою відтоку молодих та кваліфікованих кадрів, що негативно впливає на розвиток та інноваційність економіки.

The article aims to research the development of the national economy in the conditions of globalization. The national economy is becoming increasingly dependent on world events and relationships. In a globalized world, where countries interact with each other at different levels, it is essential to consider the national economy in the context of global dimensions. This opens up new opportunities and presents us with challenges that require analysis and understanding.

The global assessment in national economy research allows you to get a comprehensive development picture, use international experience and best practices, and ensure interaction and cooperation with other countries to achieve common sustainable development goals. It was determined that globalization manifests itself in different directions that affect different spheres of life, by which it is appropriate to distinguish economic, socio-cultural, technological, political, and ecological globalization. These directions of manifestation of globalization interact with each other and affect the economy, society, culture, politics, and the environment. Global assessment in national economic studies allows for understanding these relationships, predicting possible consequences, and developing strategies for achieving sustainable development in conditions of global instability.

The positive and negative consequences of the influence of globalization on the national economy are singled out. The impetus for development and improvement is positive. However, only some countries benefit from participation in globalization processes, although globalization often makes weak countries' economies dependent on developed countries, which in due course appropriate the added value produced at the expense of the resources of economically weaker countries. In addition, representatives of the economic elite of underdeveloped countries want to refrain from making internal investments but direct their activities to foreign markets. Considering the significant potential of Ukraine in scientific research and the development of new technologies and innovations, the development of the innovative sector can contribute to the sustainable development and competitiveness of the country. Unfortunately, Ukraine faced the problem of the outflow of young and qualified personnel, which negatively affected the development and innovativeness of the economy.

Ключові слова: національна економіка глобалізація, прояви, різновиди прояву.
Key words: national economy, globalization, manifestation, types of manifestation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Національна економіка стає все більше залежною від світових подій та взаємозв'язків. У глобалізованому світі, де країни взаємодіють між собою на різних рівнях, важливо розглядати національну економіку в контексті глобальних вимірів. Це відкриває нові можливості та ставить перед нами виклики, які потребують аналізу та розуміння.

Глобалізацію характеризують, як новий етап економічного розвитку, який став правонаступником інтернаціоналізації та розвитку міжнародної співпраці, і виступив у ролі стимулюючого фактору для економічного розвитку окремих країн. Початок даного етапу ототожнюють із початком ХХІ століття [1].

Процеси глобалізації стирають економічний суверенітет та кордони, посилюють економічну співпрацю між різними країнами, створюють глобальний економічний капітал [2; 3; 4; 5].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Особливостям дослідження розвитку національної економіки в умовах глобалізації, приділено значну увагу вітчизняними вченими, зокрема: В. Андрійчука, М. Гонака, Б. Данілішина, М. Долішнього, І. Іртищеву, І. Крамаренко, Ю. Макогона, С. Писаренко, М. Стегней, Є. Савельєва, Є. Сича, В. Федоренка, Л. Чернюк, О. Чмир, М. Чумаченка. Однак, вплив глобалізації на розвиток національної економіки залишаються недостатньо розкритими відповідно до сучасних умов.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є процес дослідження розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Глобалізація має багато напрямів прояву, серед яких О. М. Кірієнко, Н. І. Кобзар, А. М. Андрейчикова вирізняють потребу уніфікації та врахування глобальних інтересів, появу нових закономірностей та обмеження альтернатив (рис. 1).

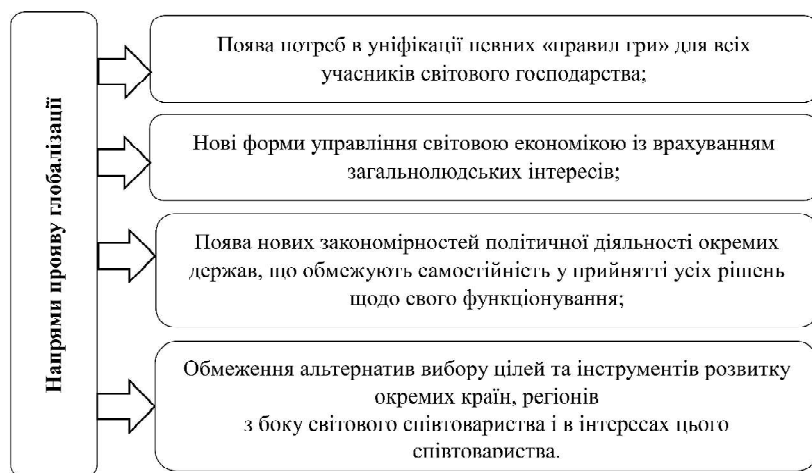

Рис. 1. Напрями прояву глобалізації

Джерело: узагальнено на підставі [6].

Рис. 2. Різновиди прояву глобалізації

Джерело: запропоновано автором.

В цілому, глобалізація проявляється у різних напрямках, які впливають на різні сфери життя, у відповідності до чого доцільно розрізняти економічну, соціокультурну, технологічну, політичну, екологічну глобалізацію (рис. 2).

Ці напрями прояву глобалізації взаємодіють між собою та впливають на економіку, суспільство, культуру, політику та навколишнє середовище. Використання глобальної оцінки у дослідженнях національної економіки дозволяє розуміти ці взаємозв'язки, прогнозувати можливі наслідки та розробляти стратегії для досягнення сталого розвитку в умовах глобальної нестабільності.

Використання глобальної оцінки у процесі досліджень національної економіки має кілька важливих переваг:

1. Контекст глобальних трендів. Глобальна оцінка дозволяє поставити національну економіку у ширший контекст світової економіки. Це дозволяє розуміти, які глобальні тренди, виклики та можливості впливають на національну економіку, і які можуть бути наслідки її розвитку.

2. Порівняння з іншими країнами. Глобальна оцінка надає можливість порівняти економічні показники та результати з іншими країнами. Це дозволяє виявити сильні та слабкі сто-

рони власної економіки, ідентифікувати конкурентні переваги та недоліки, а також визначити можливості для покращення та адаптації до глобальних викликів.

3. Прогнозування та планування. Глобальна оцінка допомагає прогнозувати та планувати розвиток національної економіки з урахуванням глобальних тенденцій. Вона надає інформацію про майбутні перспективи, ризики та можливості, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку економіки та впровадження необхідних реформ.

4. Залучення іноземних інвестицій. Глобальна оцінка дозволяє визначити місце та конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку. Це важливо для приваблення іноземних інвестицій, розвитку міжнародного бізнесу та залучення нових технологій та капіталу для підтримки економічного та інклюзивного зростання.

5. Визначення пріоритетних напрямків. Глобальна оцінка дозволяє ідентифікувати пріоритетні напрямки розвитку національної економіки з урахуванням світових тенденцій. Вона вказує на галузі, в яких країна може мати конкурентні переваги або потребує додаткового розвитку, що сприяє ефективному використанню ресурсів та розвитку інноваційного потенціалу.

6. Моніторинг прогресу. Глобальна оцінка дозволяє моніторити прогрес у досягненні глобальних цілей, таких як сталість, інклюзивний розвиток, екологічна продуктивність та інші. Вона надає оцінку досягнень країни порівняно з іншими країнами та допомагає визначити необхідні кроки для досягнення цілей.

7. Інформаційне забезпечення прийняття рішень. Глобальна оцінка є цінним джерелом інформації для урядових органів, політиків, дослідників та інших приймачів рішень. Вона допомагає розуміти глобальні тенденції, виклики та можливості, що сприяє формуванню ефективних стратегій розвитку національної економіки.

Врахування глобальної оцінки у дослідженнях національної економіки дозволяє отримати комплексну картину розвитку, використовувати міжнародний досвід та кращі практики, а також забезпечує взаємодію та співпрацю з

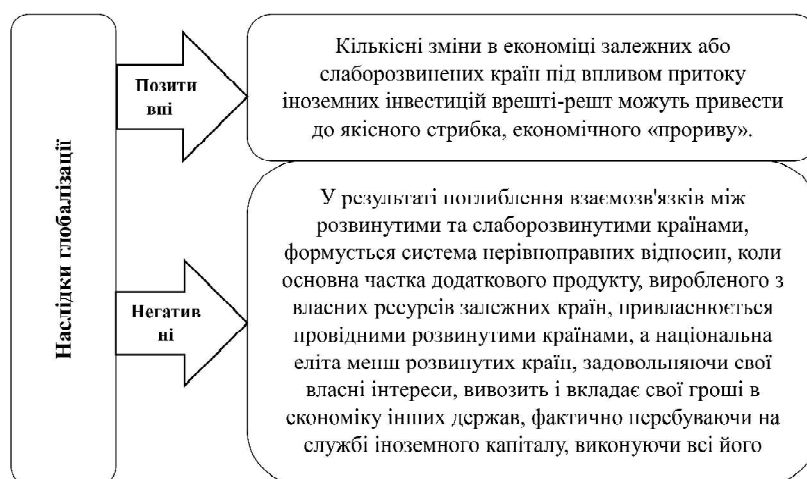

Рис. 3. Наслідки глобалізації

Джерело: узагальнено на підставі [6; 8].

іншими країнами для досягнення спільних цілей сталого розвитку.

Досліджуючи вплив глобалізації на національну економіку можливо виокремити позитивні та негативні наслідки такого впливу (рис. 3). Позитивним є поштовх до розвитку та удосконалення. Проте, не кожна країна отримує переваги від співучасті у глобалізаційних процесах, адже глобалізація часто ставить слабкі економіки країн у залежність від розвинених країн, які в свою чергу, привласнюють додаткову вартість, що виробляється за рахунок ресурсів економічно слабших країн. Крім того, представники економічної еліти слаборозвинених країн не хочуть здійснювати внутрішні інвестиції, а спрямовують свою діяльність на зовнішні ринки.

Національна економіка України має свої особливості в контексті глобальних вимірів — це географічне положення, ресурсний потенціал, індустріальна база, особливості зовнішньоекономічної діяльності, реформи та трансформації, інноваційний потенціал, демографічні виклики.

Україна знаходиться на перехресті транспортних маршрутів між Європою та Азією. Це надає можливості для торгівлі та інтеграції в глобальну економіку, але також ставить перед економікою виклики, пов'язані з конкуренцією та залежністю від зовнішніх ринків. Україна має значні природні ресурси, такі як родовища газу, нафти, вугілля, залізної руди та сільськогосподарські землі, що створює можливості для експорту сировини та розвитку відповідних галузей, але також вимагає ефективного управління ресурсами та диверсифікації економіки. Сильна промислова база, зокрема в сферах машинобудування, важкої промисловості, хімічної та металургійної галузей надає потен-

ціал для експорту промислової продукції та технологій, але також потребує модернізації та підтримки інноваційного розвитку.

Україна є важливим учасником світової торгівлі та має великий експортно-імпортний оборот. Залежність від зовнішніх ринків та політичні та економічні виклики впливають на стабільність національної економіки, яка пережила значні зміни та реформи після отримання незалежності. Процеси приватизації, дерегуляції, лібералізації торгівлі та інших реформ сприяли перебудові економіки. Проте, нестабільність політичного середовища та виклики корупції впливають на розвиток та конкурентоспроможність економіки.

Враховуючи значний потенціал України у галузі наукових досліджень, розробки нових технологій та інновацій, розвиток інноваційного сектору може сприяти сталому розвитку та конкурентоспроможності країни.

На жаль, Україна зіткнулася з проблемою відтоку молодих та кваліфікованих кадрів, що негативно впливає на розвиток та інноваційність економіки. Забезпечення стабільного економічного розвитку вимагає звернення уваги на питання демографічного розвитку та залучення талановитих молодих людей.

Враховуючи ці особливості, розвиток національної економіки України в глобальній економіці потребує зосередження на реформах, створенні сприятливого інвестиційного клімату, підтримці інноваційного розвитку, розширенні експортних ринків та підтримці підприємництва. Крім того, важливим є зміцнення правової бази, боротьба з корупцією та забезпечення стабільного політичного та економічного середовища для залучення іноземних інвестицій.

ВИСНОВКИ

Визначено, що глобалізація проявляється у різних напрямках, які впливають на різні сфери життя, у відповідності до чого доцільно розрізняти економічну, соціокультурну, технологічну, політичну, екологічну глобалізацію. Ці напрями прояву глобалізації взаємодіють між собою та впливають на економіку, суспільство, культуру, політику та навколишнє середовище. Використання глобальної оцінки у дослідженнях національної економіки дозволяє розуміти ці взаємозв'язки, прогнозувати можливі наслідки та розробляти стратегії для досягнення сталого розвитку в умовах глобальної нестабільності.

Виокремлено позитивні та негативні наслідки впливу глобалізації на національну економіку. Позитивним є поштовх до розвитку та удосконалення. Проте, не кожна країна отримує переваги від співучасті у глобалізаційних процесах, адже глобалізація часто ставить слабкі економіки країн у залежність від розвинених країн, які в свою чергу, привласнюють додаткову вартість, що виробляється за рахунок ресурсів економічно слабших країн. Крім того, представники економічної еліти слаборозвинених країн не хочуть здійснювати внутрішні інвестиції, а спрямовують свою діяльність на зовнішні ринки.

Література:

1. Хесин Е. Мировая экономика: вступая в третье тысячелетие. Международная экономика. 2005. № 3. С. 5—19.
2. Чугров С. Глобализация, модернизация или интернационализация? МЭ и МО. 2002. № 4. С. 19—21.
3. Афонцев С. Проблема глобального управления мирохозяйственной системой: теоретические аспекты. МЭ и МО. 2001. № 5. С. 65—70.
4. Хохлов Н. Глобализация экономики в ракурсе эволюции отношений собственности. Экономика Украины. 2004. № 2. С. 66—72.
5. Геєць В. М., Панченко Є. Г., Лібанова Е. М. Перехідна економіка: підручник. Київ: Вища школа, 2003. 591 с.
6. Кірієнко О. М., Кобзар Н. І., Андрейчикова А. М. Вплив глобальних світових тенденцій на розвиток економіки України. Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. 2013. № 6. С. 39—43.
7. Крамаренко І. С., Широков М. А., Нікон Д. Є., Білоус О. А. Роль інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки.

Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки. 2018. № 3. С. 433—444.

8. Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія. Юськів. Рівне: Видавець О. М. Зень, 2009. 476 с.

9. Крамаренко І. С., Козаченко Л. А. Позиціонування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах. Бізнес Інформ. 2020. № 4. С. 127—132.

10. Іртищева І., Крамаренко І., Стегней М., Бойко Є. Економічний механізм забезпечення ресурсозбереження та природокористування в умовах глобальних викликів. Innovation and Sustainability. 2022. № 4. С. 223—231.

References:

1. Hesyin, E. (2005), "The world economy: entering the third millennium", *Mezhdunarodnaia ekonomika*, vol. 3, pp. 5—19.
 2. Chuhrov, S. (2002), "Globalization, modernization or internationalization?", *ME y MO*, vol. 4, pp. 19—21.
 3. Afontsev, S. (2001), "The problem of global management of the world economic system: theoretical aspects", *ME y MO*, vol. 5, pp. 65—70.
 4. Khokhlov, N. (2004). "Globalization of the economy in the perspective of the evolution of property relations", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 2, pp. 66—72.
 5. Geets, V. M., Panchenko, E. G., and Libanova, E. M. (2003), *Perekhidna ekonomika [Transitional economy]*, Vyscha shkola, Kyiv, Ukraine.
 6. Kirienko, O. M., Kobzar, N. I., and Andreychikova, A. M. (2013), "The impact of global world trends on the development of the economy of Ukraine", *Visnyk Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury*, vol. 6. pp. 39—43.
 7. Kramarenko, I. S., Shirokov, M. A., Nikon, D. E. and Bilous, O. A. (2018), "The role of investment potential in the context of food security", *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 433—444.
 8. Yuskiv, B. M. (2009), *Hlobalizatsiia i trudova mihratsiia v Yevropi [Globalization and labor migration in Europe]*, Vydavets' O. M. Zen', Kyiv, Ukraine.
 9. Kramarenko, I. S., and Kozachenko, L. A. (2020), "Positioning of Ukraine's investment potential in world rankings", *Biznes Inform*, vol. 4, pp. 127—132.
 10. Irtischeva, I., Kramarenko, I., Stegnei, M., and Boyko, Ye. (2022), "An economic mechanism for ensuring resource conservation and nature management in the face of global challenges", *Innovation and Sustainability*, vol. 4, pp. 223—231.
- Стаття надійшла до редакції 25.05.2023 р.